

Oroitzapenezko ekintzak eta
biktimen aitortza sustatzen
laguntzeko udalei eskaintzen
zaien agiri informatiboa

Euskal kasuan izandako
bizitzeko eskubidearen
aurkako urraketan
argazkiak, **herriz herri**

Zarautz, 1960-2010

2015eko uztaila

EUSKO JAURLARITZA

GOBIERNO VASCO

LEHENDAKARITZA
Bakegintza eta Bizikidetzarako
Idazkaritza Nagusia
Biktimen eta Giza Eskubideen Zuzendaritza

PRESIDENCIA
Secretaría General para la Paz
y la Convivencia
Dirección de Víctimas y Derechos Humanos

Oroitzapenezko ekintzak eta
biktimen aitortza sustatzen
laguntzeko udalei eskaintzen
zaien agiri informatiboa

Euskal kasuan izandako
bizitzeko eskubidearen
aurkako urraketen argazkiak,
herriz herri

Zarautz, 1960-2010

2015eko uztaila

Bakegintza eta Bizikidetzarako Idazkaritza Nagusia
Biktimen eta Giza Eskubideen Zuzendaritza

EUSKO JAURLARITZA

GOBIERNO VASCO

LEHENDAKARITZA
Bakegintza eta Bizikidetzarako
Idazkaritza Nagusia
Biktimen eta Giza Eskubideen Zuzendaritza

PRESIDENCIA
Secretaría General para la Paz
y la Convivencia
Dirección de Víctimas y Derechos Humanos

Aurkibidea

Aurkezpena. 6

Bizitzeko eskubidearen aurkako **urraketak**.

1. ETApn, ETAm eta ETAk bizitzeko eskubidearen aurka egindako urraketak. 9
  2. Segurtasun-indarrek bizitzeko eskubidearen aurka egindako urraketak. 23
  3. Egiletza argitu gabe duten urraketak eta bestelakoak. 27
-

Erabilitako iturri eta zerrendak. 29

Aurkezpena

Euskal kasuarekin loturik 1960tik 2010era bitartean terrorismoaren eta beste edozein motatako indarkeria politikoaren ondorioz izandako bizitzeko eskubidearen urraketak bildu eta argitalpen bat prestatu du Eusko Jaurlaritzaren Bakegintza eta Bizikidetzarako Idazkaritza Nagusiak. Argitalpenak berritasun nagusi bat du: datuak hiriburuz hiriburu ordenaturik ematea, helburua udalei datu-base bat ematea denez gero. Liburuxka hau Zarautzi dagokiona da.

Lan hau egiteko, biktimei buruz argitaratu diren zerrenda guzti-guztiak berrikusi eta erkatu ditugu: Barne Ministerioarenak, biktimen elkarteek, hedabideek, egile partikularrenak, Nafarroako Gobernuarenak eta Eusko Jaurlaritzarenak, zehatz esatera. Datu horiek guztiak zehatz eta zorrotz laburtzea eta integratzea lan katramilatsu eta labaina da: kontsultatu ditugun datu-baseen artean alde nabarmenak daude, eta horregatik da katramilatsua; eta, bestalde, informazio honek sufrimendu latza eragin diezaieke hainbat pertsona eta familiari, eta horregatik da labaina. Esku artean daukagun hauek ez baitira, bistan denez, datu estatistiko hutsak.

Kasu gehien-gehieni dagokienez, nahikoa informazio eskuratu dugu, eta, gainera, informazio guztiak bat datoz. Zenbait gertakariri buruz (60ko, 70eko eta 80ko hamarkadetan gertatutako askori buruz, batik bat), ordea, ez dugu behar beste informazio biltzerik izan, edo eskura genituenak bertsio kontrajarri eta datu nahasgarriak baino ez ziren, eta, beraz, oraindik ez daukagu haiei buruz ondorio garbirik ateratzeko modurik. Alde horretatik, lan hau ez dago behin betiko dokumentutzat hartzerik, bertan agertzen diren kasu asko eta asko osatu eta hobetu egin behar baitira.

Nolanahi ere, datu guztiak oso sakon aztertu eta erkatu ditugu, eta, beraz, garbi esan dezakegu aztergai hartu ditugun gertakarien errealitate objektiboaren irudi zorrotz eta hurbila ematen dela bilduma honetan. Lehen aldiz, bizitzeko eskubidearen urraketa guztiak bildu eta biktimen izen-abizenak ematen dira argitalpen batean, hilketa eta biktima bakar bat ere kanpoan uzteke (nahi gabeko hutsegite edo omisio bat edo beste gorabehera).

Liburuxka hauetako bakoitzak hiriburu bat hartzen du ardatz, eta datu-base bana ematen. Hala, hiriburuz hiriburu egindako erretratu hauetan gaur egun arte eskura dugun informazioaren berri ematen da. Dena dela, dokumentu honetan ez da biktimen aitopene ofizialik egiten: bizitzeko eskubidearen urraketei buruzko

informazioa ematen da. Oraindik biktimen aitorten instituzionala amaitzeke dago. Eztabaida bete-betean gaude. Hala ere, berariazko helburua beste bat izan arren, lan honek ekarpen bat egin nahi dio, berdintasun-printzipioari estu-estu jarraituz, ezinbestez denon artean egin beharreko biktimen aitortzari.

Erretratu hauen helburu nagusia hauxe da: Euskadiko udalei beren herri-hiriei buruzko ahalik eta informazio gehiena ematea, horren bidez oroitzapenezko ekintzak eta biktimen aitortza sustatzen laguntzeko. Alde horretatik, lan-talde honek bat egiten du Euskadiko udalek horrenbestetan adierazitakoarekin, ondo ulertzen baitugu zer-nolako zailtasunak izan dituzten azken 50 urteotan indarkeriak eta terrorismoak beren herri-hirietan eragindako biktimei buruz behar beste informazio eskuratzeko (Memoriaren Mapa eta antzeko beste ekimen batzuk martxan jarri nahi izan direnean, esate baterako).

Hiriburu bakoitzari dagokion liburuxkan, hiriburu horretan bertan eraildako biktimak aipatzen dira, bai eta, beste lekuren batean hil arren, hiriburu horretan jaio edo bizitakoak ere. Edukia bi ataletan egituratu dugu: lehenbizikoan, bizitzeko eskubidearen urraketa nabarmentzat har daitezkeen kasuak zerrendatzen dira; bigarrenan, berriz, ikerketa-lan handiagoa eskatzen dutenak. Lehen blokearen barruan, hilketak egiletzaren arabera eta ordena kronologikoan aurkezten ditugu.

Giza eskubideen nazioarteko zuzenbideak bizitzeko eskubidearen urraketatzat jotzen ez dituen kasuak, jakina, ez ditugu erretratu hauetan aintzat hartu, nahiz eta kasu horiek ere lotuta dauden gertatu zireneko indarkeriazko testuinguruarekin. Mota horretako kasuak dira, adibidez, suizidioak, indarkeriazko ekintza batean jazotako heriotzak, polizien arteko ustekabeko tiroketak eta abar. Nolanahi ere, hildako horien senitartekoek ere merezi dute, jakina, gure enpatia eta sentiberatasuna, gizalegeak hala agintzen baitu.

Hitz batean, agiri honen xedea argi-argia da: gure udaletako arduradunei oroitzapenezko proiektuak egiteko baliabide egoki bat ematea. Iraganen gurean pairatu dugun indarkeriaren aurrean, erakundeok memoria kritiko bat sustatzeko eginbeharra daukagu. Biktimen oroitzapenari bizirik eutsi behar zaio, gaur egun eta etorkizunean giza eskubideekin konprometituri jarraituko badugu; bizitzeko eskubidearekin eta pertsona guztien duintasunarekin, batik bat.

Sekula gehiago egin behar ez denari eta sekula ahaztu behar ez dugunari buruzko erretratu bana ematen da liburuxka hauetan. Erretratu diogu, hemen aipatzen direnek aurpegi eta begiak baitaizkate. Erretratu batek pertsona konkretu bat adierazten du; izen-abizen, senitarteko, adiskide, historia, amets eta proiektu konkretuak dauzkan pertsona bat, alegia. Bidegabeki hildako biktima bakoitzaren sufrimenduaren giza erretratua da agiri hau.

Bizitzeko eskubidearen aurkako **urraketak**

---

1. **ETApm, ETAm eta ETAk** bizitzeko eskubidearen aurka egindako urraketak

---

1

Manuel López Treviño

Data: 1975/10/18.

Adina: 48 urte.

Non jaioa: Monterrubio de la Serena (Badajoz).

Destinoa: Zarauzko kuartela.

Seme-alabak: Sei seme-alaba.

Lanbidea, kargua, bestelakoak: Guardia zibila.

Egilea: ETApn.

Heriotza-lekua: Zarauzko San Inazio kalea.

Prozedura: Su-armaz egindako atentatua.

2

Angel Berazadi Uribe

Bahitutako data: 1976/03/18.

Hildako data: 1976/04/08, goizaldean.

Adina: 58 urte.

Non jaioa: Zarautz (Gipuzkoa).

Bizilekua: Intxaurren auzoa, Donostia (Gipuzkoa).

Seme-alabak: Sei seme-alaba.

Lanbidea, kargua, bestelakoak: Elgoibarko Sigma (Estarta y Ecenarro) enpresako zuzendari -kudeatzailea. EAJtik gertukoa. Zarautz K.E.ko presidentea izan zen.

Egilea: ETApm.

Heriotza-lekua: Elgoibarko bere enpresatik irteten ari zela bahitu zuten, Bilbo-Behobia autopis-taren sarbidean. Handik Itziarko Ipiola baserrira eraman zuten, eta 21 egun eman zituen bahi-turik. Elgoibarko Azkarate gainean hil zuten, Azkoitira doan errepidean, garondoan tiro bat jota.

Prozedura: Bahiketa, estortsio-saiakera eta su-armen bidezko hilketa.

Datu gehigarriak: ETApm-k bahitu eta hildako lehen pertsona.

3

Domingo Merino Arévalo

Data: 1978/07/05.

Adina: 27 urte.

Non jaioa: Ciudad Real.

Bizilekua: Zarautz (Duque hotelean zeraman hiru hilabete bizitzen). Lehenago, zortzi urte zituenetik aurrera, Zestoan bizi izan zen.

Seme-alabak: Alaba bat.

Lanbidea, kargua, bestelakoak: Ehun-saltzailea.

Egilea: ETAm.

Heriotza-lekua: Zarauzko Duque hotelaren ondoan, bere autoa aparkatzen ari zela.

Prozedura: Su-armaz egindako atentatua.

4

Ángel Retamar Nogales

Data: 1980/11/03.

Adina: 26 urte.

Non jaioa: Palomas (Badajoz).

Destinoa: Zarauzko kuartela.

Seme-alabak: Bi seme-alaba.

Lanbidea, kargua, bestelakoak: Guardia Zibileko kaporal lehena.

Egilea: ETAm.

Heriotza-lekua: Zarauzko Haizea taberna.

Prozedura: Su-armaz egindako atentatua.

Datu gehigarriak: Bertan hil ziren beste hiru guardia zibil: Arturo López Hernández, Julio César Castillejos Pérez eta Modesto García Lorenzo, bai eta herriko seme bat ere, Migel Lasa Arruabarrena. Lau herritar zauritu ziren: Ismael Agirre Unanue (23 urte), Basilio Elola (39 urte), Izaskun Garmendia (19 urte) eta Antonio Izquierdo (tabernako zerbitzaria), bai eta beste guardia zibil bat ere, Nicolás Martín Maestro.

5

Arturo López Hernández

Data: 1980/11/03.

Adina: 37 urte.

Non jaioa: La Zubia (Granada).

Destinoa: Zarauzko kuartela.

Seme-alabak: Ezkongabea.

Lanbidea, kargua, bestelakoak: Guardia Zibileko kaporal lehena.

Egilea: ETAm.

Heriotza-lekua: Zarauzko Haizea taberna.

Prozedura: Su-armaz egindako atentatua.

Datu gehigarriak: Bertan hil ziren beste hiru guardia zibil: Ángel Retamar Nogales, Julio César Castillejos Pérez eta Modesto García Lorenzo, bai eta herriko seme bat ere, Migel Lasa Arruabarrena. Lau herritar zauritu ziren: Ismael Agirre Unanue (23 urte), Basilio Elola (39 urte), Izaskun Garmendia (19 urte) eta Antonio Izquierdo (tabernako zerbitzaria), bai eta beste guardia zibil bat ere, Nicolás Martín Maestro.

6

Julio César Castillejos Pérez

Data: 1980/11/03.

Adina: 22 urte.

Non jaioa: Villaviciosa (Asturias).

Destinoa: Zarauzko kuartela.

Seme-alabak: Ezkongabea.

Lanbidea, kargua, bestelakoak: Guardia zibila.

Egilea: ETAm.

Heriotza-lekua: Zarauzko Haizea taberna.

Prozedura: Su-armaz egindako atentatua.

Datu gehigarriak: Bertan hil ziren beste hiru guardia zibil: Ángel Retamar Nogales, Arturo López Hernández eta Modesto García Lorenzo, bai eta herriko seme bat ere, Migel Lasa Arruabarrena. Lau herritar zauritu ziren: Ismael Agirre Unanue (23 urte), Basilio Elola (39 urte), Izaskun Garmendía (19 urte) eta Antonio Izquierdo (tabernako zerbitzaria), bai eta beste guardia zibil bat ere, Nicolás Martín Maestro.

7

Modesto García Lorenzo

Data: 1980/11/03.

Adina: 23 urte.

Non jaioa: Ribadelago (Zamora).

Destinoa: Zarauzko kuartela.

Seme-alabak: Ezkongabea.

Lanbidea, kargua, bestelakoak: Guardia zibila.

Egilea: ETAm.

Heriotza-lekua: Zarauzko Haizea taberna.

Prozedura: Su-armaz egindako atentatua.

Datu gehigarriak: Bertan hil ziren beste hiru guardia zibil: Ángel Retamar Nogales, Julio César Castillejos Pérez eta Arturo López Hernández, bai eta herriko seme bat ere, Migel Lasa Arruabarrena. Lau herritar zauritu ziren: Ismael Agirre Unanue (23 urte), Basilio Elola (39 urte), Izaskun Garmendia (19 urte) eta Antonio Izquierdo (tabernako zerbitzaria), bai eta beste guardia zibil bat ere, Nicolás Martín Maestro.

8

Migel Lasa Arruabarrena

Gertaeren data: 1980/11/03.

Hildako data: 1980/11/04.

Adina: 47 urte.

Non jaioa: Zarautz (Gipuzkoa).

Seme-alabak: Ezkongabea.

Lanbidea, kargua, bestelakoak: Ile-apaintzailea. EAJrekin lotutako familia batekoa.

Egilea: ETAm.

Heriotza-lekua: Donostiako Arantzazu Ospitalean, Zarauzko Haizea tabernako komunetik ateratzen ari zela tiro batek buruan jo eta hamaika ordutara.

Prozedura: Su-armaz egindako tiroa.

Datu gehigarriak: Bertan hil ziren hiru guardia zibil, Ángel Retamar Nogales, Julio César Castillejos Pérez eta Modesto García Lorenzo, eta lau herritar zauritu ziren: Ismael Agirre Unanue (23 urte), Basilio Elola (39 urte), Izaskun Garmendia (19 urte) eta Antonio Izquierdo (tabernako zerbitzaria), bai eta beste guardia zibil bat ere, Nicolás Martín Maestro.

9

María José García Sánchez

Data: 1981/06/16.

Adina: 23 urte.

Non jaioa: Madril.

Destinoa: Informazio Brigada Zentrala, Gipuzkoan agregatua.

Seme-alabak: Ezkongabea.

Lanbidea, kargua, bestelakoak: Informazio Brigada Zentraleko partaidea. Poliziaren Kidego Nagusiko ikuskatzaile emakumeen lehen promoziokoa.

Egilea: ETAm.

Heriotza-lekua: Zarauzko polizia-operatibo batean, ETAko komando bat inguratzen ari zirela Vista Alegre urbanizazioan.

Prozedura: Su-armaz elkarri egindako tiroak.

10

Francisco Muriel Muñoz

Data: 1986/06/28.

Adina: 30 urte.

Non jaioa: Archidona (Málaga).

Seme-alabak: Ezkongabea.

Lanbidea, kargua, bestelakoak: Guardia Zibileko Terrorismoaren aurkako Landa Taldeetako (GAR) kidea.

Egilea: ETA.

Heriotza-lekua: Meaga gaina, Zarautz (Gipuzkoa).

Prozedura: Urrutitik eragindako bonba, Guardia Zibilaren ibilgailua pasatzen ari zela.

Datu gehigarriak: Terrorismoaren aurkako Landa Taldeetako (GAR) lehen kidea izan zen lanean hiltzen. GAR taldeko bost kide zauritu ziren: José María Baltasar Gil, Juan Carlos Carballo Gañán, Manuel Ángel Arenal Linares, Ramón Perona Sánchez eta Luis Pérez Bao.

11

Engraciano González Macho

Data: 1988/12/22.

Adina: 41 urte.

Non jaioa: Ondarroa (Bizkaia).

Bizilekua: Zarautz (Gipuzkoa).

Seme-alabak: Bi seme-alaba.

Lanbidea, kargua, bestelakoak: Sei hilabete lehenago hartu zuen Zarauzko Antxi puba.

Egilea: ETA.

Heriotza-lekua: Bere pubeko barraren bestaldean. Pertsona batek edari bat eskatu eta bi tiro jo zizkion.

Prozedura: Su-armaz egindako atentatua.

12

José Ignacio Iruretagoiena Larrañaga

Data: 1998/01/19.

Adina: 35 urte.

Non jaioa: Zarautz (Gipuzkoa).

Seme-alabak: Bi seme-alaba.

Lanbidea, kargua, bestelakoak: PPko zinegotzia Zarauzko Udalean. Hala izan zen bere aita ere aurreko legegintzaldian. Familiaren egur-enpresan egiten zuen lan.

Egilea: ETA.

Heriotza-lekua: Zarauzko Gaztelu tabernan gosaldtu, bere autora igota Pilartxo Eneko bere etxetik kilometro bat baino gehiago egin, eta autoaren azpian erantsitako lehergailu batek ez-tanda egin zuen.

Prozedura: Lapa-bonba bat lehertuta.

Bizitzeko eskubidearen aurkako **urraketak**

---

2. **Segurtasun-indarrek** bizitzeko eskubidearen aurka egindako urraketak

---

1

Juan Paredes Manot

Data: 1975/09/27.

Adina: 21 urte.

Non jaioa: Zalamea de la Serena (Badajoz).

Bizilekua: Zarautz (Gipuzkoa).

Seme-alabak: Ez zuen seme-alabarik.

Lanbidea, kargua, bestelakoak: 14 urte zituenetik, altzari-enpresa bateko langilea. ETApn-ko militantea.

Egilea: Guardia Zibileko eta Poliziako boluntarioen fusilamendu-pelotoia.

Heriotza-lekua: Bartzelona.

Prozedura: Heriotza-zigorra, fusilamendua.

Datu gehigarriak: Atxilotu zutenetik berrogeita hamar egunera, Gerra Kontseilu sumarisimoa egin zioten. Abokatuek lau ordu besterik ez zuten izan auzia aztertzeko eta behin-behineko ondorioen idazkia aurkezteko. Tribunalak atzera bota zituen abokatuen helegiteak, froga teknikoak eta lekuko-frogen zati bat. Egun berean eman zen epaia, epaiketaren ondoren, kondenatzen zen ekintza individualizatu gabe eta frogaren balorazio objektiborik egin gabe. Egun berean fusilatu zituzten beste lau pertsona: Angel Otaegi ETAko kidea, Bartzelonan fusilatua; eta FRAPeko kideak: Ramón García Sanz, Humberto Baena Alonso eta José Luis Sánchez-Bravo, Hoyo de Manzanaresen. Gerora, "Txiki"ren familiak BVEren atentatu bat jasan zuen Zarauzko etxean.

2

Felipe Suárez Delgado

Gertaeren data: 1976/04/10.

Hildako data: 1976/04/12.

Adina: 28 urte.

Non jaioa: León.

Bizilekua: Zestoa (Gipuzkoa).

Seme-alabak: Bi seme-alaba.

Lanbidea, kargua, bestelakoak: Zestoako Posta eta Telegrafoetako Bulegoko burua zen. Palentziako Herrera del Pisuergako bulegora aldatzea eskatu zuen, bai eta lortu ere, eta familia hara joanda zegoen.

Egilea: Guardia zibila.

Heriotza-lekua: Ospitalean, Guardia Zibilak Zarautzen ustez jarritako kontrol batean tiroak jaso zituenetik bi egunera.

Prozedura: Su-armaz egindako tiroak.

Datu gehigarriak: Hildakoarekin batera SEAT 124an zihoan Federico Astilleros Ocaña zauritu egin zen. Eusko Jaurlaritzako Giza Eskubideen Zuzendaritzaren 2008ko ekaineko *Indarkeria politikoaren ondorioz izandako giza eskubideen urraketan biktimak* txostenean aipatzen da. 1970etik 1982ra, 19 pertsona hil eta 31 zauritu ziren poliziaren tiroen ondorioz errepideetako kontroletan.

Bizitzeko
eskubidearen aurkako
urraketak

---

3. **Egiletza argitu gabe** duten
urraketak **eta bestelakoak**

1

José Carlos Marrero Sanabria

Gertaeren data: 1986/06/28.

Heriotza-data: 1988/01/10.

Adina: 28 urte.

Non jaioa: Las Palmas Kanaria Handikoa.

Lanbidea, kargua, bestelakoak: Guardia Zibileko Terrorismoaren aurkako Landa Taldeetako (GAR) kidea.

Egilea: Bere buruaz beste egin zuen, Zarautzen ETaren atentatu bat jasan ondoren.

Heriotza-lekua: Bere buruari tiro jo zion ahoan Las Palmas Kanaria Handiko zentro psikiatriko batean, bisitan joan zitzaion guardia zibil lagun bati ustekabean arauzko arma kenduta.

Prozedura: Suizidioa. Hemeretzi hilabete lehenago Zarautzen jasan zuen bonba-atentatu batek buruko lesio larria eragin zion.

Datu gehigarriak: Zerrenda batzuetan agertzen da eta besteetan ez. Espainiako Barne Ministerioak biktima bezala errekonozitu zuen.

Erabilitako iturri eta zerrendak

- ABC: *ABC Especiales, Todas las víctimas del terror*, www.abc.es/especiales/eta/victimas
- Alonso, Rogelio, Florencio Domínguez y Marcos García Rey, *Vidas rotas. Historia de los hombres, mujeres y niños víctimas de ETA*, Espasa, Madril, 2010.
- Arartekoa: *Euskadin terrorismoaren biktimei erakundeek emandako arreta*, Eusko Legebiltzarrari egindako txosten berezia, 2009ko ekaina.
- Argituz (Giza Eskubideen Aldeko Elkarte), www.argituz.org
- Arovite, Valentin de Foronda Gizarte Historiarako Institutua (UPV-EHU). www.arovite.com/bases-de-datos/
- AVT (Terrorismoaren Biktimen Elkarte). www.avt.org
- Barne Ministerioa. www.interior.gob.es/
- Calleja, Jose Maria; Sanchez-Cuenca, Ignacio: *La derrota de ETA. De la primera a la última víctima*, Adhara, Madril, 2006.
- Covite (Euskal Herriko Terrorismoaren Biktimen Elkarte). www.covite.org
- Egin: *Anuarios 1977-1982 eta Anuarios 1982-1997*.
- El Correo. <http://especiales.elcorreo.com/2006/eta/index.html>
- El País: *Las Víctimas*. www.elpais.com/especial/eta/victimas.html
- Euskal Memoria Fundazioa: *Datu-basea*. www.euskalmemoria.com
- Eusko Jaurlaritza. www.lehendakaritza.ejgv.euskadi.net/r48-subpaz/es/
- Fernando Buesa Blanco Fundazioa (dokumenta- zio- eta ikerketa-zentroa). www.fundacionfernandobuesa.com
- Fonseca, Carlos (koord.). 1960. eta 2014. *urteen artean hildakoak eragindako erakunde terroristen atentatuen auzibideari buruzko txostena. Euskal kasua*. Bakegintza eta Bizikidetzarako Idazkaritza Nagusiaren enkarguz egina. Eusko Jaurlaritza. 2014ko abendua.
- Giza Eskubideen Zuzendaritza: *Motibazio politikoko indarkeria-egoeran gertatutako giza eskubideen urraketen eta sufrimendu bidegabeen biktimei buruzko txostena*, Gasteiz, Eusko Jaurlaritza, 2008. www.lehendakaritza.ejgv.euskadi.net/r48-subpaz/es
- Juan March Fundazioa. Espainiako trantsizioari buruzko Linz artxiboa. CEACS. www.march.es/ceacs/biblioteca/proyectos/Linz/

- Lazkaoko Beneditarren Fundazioaren Dokumentaziounea. www.lbfundazioa.org
- Libertad Digital: *In Memoriam: No olvidar lo inolvidable*. www.blogs.libertaddigital.com/in-memoriam/
- Marrodan, Javier; Araluce, Gonzalo; Garcia de Leaniz, Rocio; Jimenez, Maria: *Relatos de plomo. Historia del terrorismo en Navarra 1960-86*, Iruñea, Nafarroako Gobernua, 2013.
- Nuñez, Luis (koord.): *Euskal Herria y la Libertad* (8 lib.), Tafalla, Txalaparta, 1993.
- Pulgar Gutierrez, Belen: *Víctimas del Terrorismo: 1968-2004*, Madril, Dykinson, 2004.
- Terrorismoaren Biktimen Fundazioa. www.fundacionvt.org
- Terrorismoaren Biktimen Fundazioa: *Asesinatos de ETA en Álava*. www.alava.net
- Terrorismoaren Biktimei Laguntzeko Zuzendaritza: *Kontrolatu gabeko taldeen, eskuin muturreko taldeen eta GALen terrorismoak eragindako biktimei buruzko txostena*, Gasteiz, Eusko Jaurlaritza, 2008. www.interior.ejgv.euskadi.net/r42440/es/contenidos/informacion/informacion_documentos_interes/es_document/adjuntos/informe%20final.pdf
- Vasco Press Agentzia: "Crónica de documentación y actualidad", 1.176. alea, 2004ko abuztua.
- Zenbait egunkari: *ABC, Berria, Deia, Diario de Noticias, Egin, El Correo, El Diario Vasco, El Mundo, El País, Euskaldunon Egunkaria, Gara, Hitz, La Razón, La Vanguardia, Noticias de Álava, Noticias de Gipuzkoa*.